

КНИЖКА

—

До Українського Громадянства!

Сучасний етап збройної боротьби за визволення своєї нації сумно скінчився тимчасом для борців У. Розбиті, вигнані з рідного краю, повали чони в неймовірно-тяжкі умовини інтернування.

Цивільні пониження в погордженні обставини існування перед чужинцями за дротами й нечувана матеріальна нужда вирост фізично винищують цвіт нації. Маса обречена, страхи, концентраційних таборів росудили й розігнали інтелігенцію й духовних провідників, козак і старшина одні залишилися на самоті нести тяжкий хрест цього інтернування.

Відки невелика частина інтелігенції, переважно молоді, все лишасться на місці й ділять долю інтернованих та, будучи організованою в різні гуртки літературних і артистичних сил, не допускає гаснути духові, творити й жити і втрачати надії серед інтернованих та час від часу виявляє себе в самих різноманітних формах видавництва газет, книжок, літературних збірників і т. д.

Умови ж інтернування стають чим даліше, то все гірше, й гадками, матеріальна нужда нечувана, дисципліна, заплітється на здоров'я, вічне недоїдання, постійне відсуття голоду, відсутність окремих помешкань, загальне розташування в бараках на 300—500 осіб разом, де шум, га-

лає, гармідер, де окрім голих піл, нема ні столика, ні стільця, ні лавки, часто без освітлення та яких будь грошових засобів, щоб придбати нову книжку, а то й елементарні речі до иснавання,—ось ті умовини, в яких треба жити, шукати, творити...

Щоб заобігти цьому й полішити обставини життя, йти з організованою поміччю, облекчувати й уможливувати працю нашим літературним силам, по таборах інтернування в Польщі, у Калішу зав'язався Комітет допомоги цим силам. Щоб збільшити фонд і зібрати по несеюно цілі доброді, Комітет звертається з закликом до Українського Громадянства надати в собі спроможність прийти та уділити посильної помочи Комітету для зазначеної цілі.

Хай велика кількість робітників національного значіння, що тяжить над нашим Громадянством, не буде цьому перешкодою, бо піднесена нами справа являється нагальною і надто життєвою серед питань національного відродження. Республіканський стан вимагає негайної й конешної помочи, щоб охоронити решту зкультурних працівників у таборах перед фізиковитим занепадом.

Жертви надіслати по адресі: Каліш, Гурна вул. 15 м. 5. М. ШАНОВАЛОВІ.

Микола ШАНОВАЛ (голова).

Максим ГРИВА (секретар).

В Е С Е Л К А

ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЯЧНИК.

Ч. 4.

СЕРПЕНЬ—1922 Р.
М. КАЛІШ, ПОЛЬЩА.

З в і с т.

А. ПАДОЛИСТ: Зазив; З тобою.	—	—	—	—	3.
М. ГРИВА: Утінний плес...	—	—	—	—	4.
І. Л—о. Старе.	—	—	—	—	—
М. ОСИКА: Угодниче.	—	—	—	—	5.
ЮРІЙ ДАРАГАН: Вечір; Похід.	—	—	—	—	6.
ДОВГАЛЬ: Невідомому.	—	—	—	—	7.
БОРИС ГРИНВАЛЬДТ: Хуртовина; В танку життя.	—	—	—	—	8.
ЕВГЕН МАЛАНЮК: Лист; Закам'явіла решта днів.	—	—	—	—	9.
ЛЕОНІД ШИШ: З циклю Величний Храм Величних Дум; Деся далеко.	—	—	—	—	10.
М. СЕЛЕГІЙ: Зваливсь додолу сміх; „Хвилини“.	—	—	—	—	11.
А. ПАДОЛИСТ: Ї безгріховність	—	—	—	—	12.
БОРИС Б: «Доньки баби яги»; Привіт.	—	—	—	—	13.
М. СЕЛЕГІЙ: Крилата Дума.	—	—	—	—	14.
М. ОСИКА: Тінь.	—	—	—	—	16.
І. Л—о: Глянула...	—	—	—	—	—
ВАЛЕНТИН КОНОЦАЦЬКИЙ: Вони невинні.	—	—	—	—	17.
ІВАСЬ БЛАКИТНИЙ: Із „Стрибога“...	—	—	—	—	—
П. ЗАГОРУЙКО: Зруйноване щастя.	—	—	—	—	18.
М. ПОДОЛЯК: Вічне коло...	—	—	—	—	19.
ДАНИЛО ЛЕВСЬКИЙ: Дайте співу...	—	—	—	—	20.
ЕВГЕН МАЛАНЮК: Павло Тичива.	—	—	—	—	21.
БІБЛІОГРАФІЯ...	—	—	—	—	27.
ХРОНІКА.	—	—	—	—	30.

Графічні оздобы і малюнки артистів: ПЕТРА ОМЕЛЬЧЕНКА та ЗУБКА — МОКІЄВСЬКОГО.

А. ПАДОЛИСТ.

ЗАПІВ.

Ходімо, пташко, ходім скоріше
Туди, де сяє день..
Бо гут так важко (життя хтось ріже,
Регоче ніж... дзень... дзень...!)

Покиньмо горе, нудьгу жорстоку
І все, що нас гнітить,
Ходім на гору струнковисоку,
Де вітер шелестить.

Там ясне небо пестити буде
Голівоньку твою
І я про тебе вже не забуду,
Вінок з пісень зів'ю...

З пишних конвалій, весінніх лілій,
Блакитних васильків,
Сяйвом емалі, плескотом хвилі
Вквітчаю я свій спів.

Ходімо, люба, ходім серденько,
Тебе я понесу
І тихо в труби, як соловейко,
Хвалитиму красу.

Ходім, бо в мене все на готові
І вітер—кінь стоїть—
Ні... ні... нужденне тут серед крові
Нехай життя горить!

Забув народ я, що у кайданах,
І світлих хвиль не зна..
Так на Голготу, де в тяжких ранах
Українська міць кона!

З ТОБОЮ.

Яка струна, які пісні
Тебе прославлять на весні?
І де нарвати тих квіток
З яких Тобі сплести вінок?

Я був з-за мачухи помер,—
З тобою знов ожив тепер
І чую я хвалу весни
І звук пісень і звук струни!

М. ГРИВА.

У півний плес небес урочо—синіх
І в переливний блиск розквітлих юно зор—
Прямхливий бог, зухвалим рухом, кинув
Відбиток шасних віч, прибраних у лязор..

* * *

І все, коли у серце плине смуток
І кволий дух в жалобу криє туга—ніч,—
У тихий мій, святочно-ясний кутик,
Вступає повідь та—зоряний відблеск віч..

* * *

На хвилях чар, у сяйві віч зоряних
Я лину весь у світ лагідно-чистих дум,—
Стихає біль, мовчать глибокі рани..

* * *

Тоді, принижений, відходить долі глум,—
Мов чорний сон у красний літній ранок,
І никне в пострасі притишений мій сум..

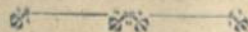
І. Л—о.

СТАРЕ.

Червоніється в заході зелень.
Умер хтось; дзвони грають.
Будячка пухи молочні,
—мов цвіт життя—
з вітром гуляють
танок „суєта“.

* * *

Закосичило квітками сіножати,
на добрий день.
«Підем з житами в сяйво ми гуляти,
співати дня пісень..»—
Смерть срібла на жита;
квітки й пісні
в зимі німі—
світ суєта.

М. ОСИКА.

Моему Шан. Добродієві Ю. Місь-
кевичеві—присвячую.

Угодниче!
о, Поклоне!..
—Айстрів
елегійні стони.
—Айстри
в Труні
—руки ломлять.
Твої уста—
: Всеосанно!
Спрага
Раю.
У нетрях
Голготи
Нишкомдзвінний
Дзвоне!..
—В тузі за
Весною—
Берізонька
—розструніла.
—Гіяцинтом—
море
—плаче.
Спрага
Раю—

: Всеосанно!
Твої очі.
—І десь
Небо
—заквітчалось.
Твої уста—
: Всеосанно!
Спрага
Раю.
З Вітром
Тирса
—шелестіла.
моя Тирса!
: в Крилах
Вітру—
Сонце
—ве —————
непомітна!
Спрага
Раю—
: Всеосанно!
Твої очі.
Сопутнику
в Усевишнє!..
15. VI. 22.

ЮРІЙ ДАРАГАН.

З циклю „Луна минувшини“.

ВЕЧІР.

(Присвячую Е. Маланюкові).

Одним шоломом ми покриті,
 Одва емблема на щигах,
 Єдиний нам співає птах—
 Межи едвабно — шумних
 вітів.

Як князь ранений день схиливсь на захід,
 Відкинувши червоний щит.
 Рубіни крові бризнули на дахи
 І червенню спокійний став блищить.
 Зітханням лине тихий повів вітру
 І ладаном весняний аромат.
 На очі насуває вечір мітру
 І править жалібний обряд
 А герць гучний був, променистий, впертий.
 Мій Боже! Радісно співає сурма...
 О, дай же і мені в свій час умерти
 Так пишно і безжурно!

ПОХІД.

Княжич—місяць вийшов на стежину,
 Викликає гряднів і бояр.
 Він скликає молоду дружину,
 В латах яєних, як серпнева яр.
 І піде він колом сонфіровим
 Серед танку, герцю і гульні...
 Він, як бог, блищить запалом новим,—
 Радощами нової борні.
 Айстри—зорі квітнуть в оксамиті
 Урочистих, лагідних небес,
 Ніч впилася пахощами квітів,
 Дивами хвилюючих чудес.
 І квітки спішать йому зачерти
 Келихи пахучого вина,
 А світанком він зуміє вмерти,
 кине усміх морю і ланом.
 Мріє ніч і чуйно зорять зорі,
 Зорі—айстри і букети зір.
 Яєний шлях відбився в тихім морі
 Чуйно зорі — в небезпеці мир!

С. ДОВГАЛЬ.

Лицареві Невідомому.

Згряя чорних круків тихо про-
шуміла понад головами дубів сто-
літніх...

Згряя чорних круків укрила всю
могилу без хреста...

„Спійть, хлопці, спійть“

Круки співали...

Справляли поминки по лицарях кру-
ки...

(Новими трупами)...

І чистили дзьоби зеленою тра-
вою...

Залискотіли плями чорносиві
понад головами дубів столітніх...

А в унісон крукам дуби гули:

„Про долю волю
тихо спійть!!“

І перла проміню прощально за-
лискотіли на крильці крука одного
з багатьох.

Дуби кивакчи головами, про-
щали сонце.

ХУРТОВИНА.

Грізно грім гогоче,
 А хмари гасаять і купчаться тісно...
 І вітер шумливий лютує, гримить...
 То сумно завис,
 Заплаче, застогне,
 То житом заграє мов хвилями моря,
 То зграю розгонить наляканих птиць,
 А блискавка злісна обрїй темно-
 зорий
 Яскраво освітить,—
 Блиснє заіскриться,
 Мов змії огневі...
 А грім все рокоче що-раз, то гучніше,
 Немов хто регоче,
 І регіт цей сильний землею дуднить...
 То знов загуде, загремить заговоре...
 А хмара на хмару пливе, насїдає,
 Ломає на криги...
 Грім знов загогоче,
 Стріла блискавична
 Осяє обрїй,
 Та вітер закрутить, заплаче, завис
 І хмари проллються холодним дощем...

В ТАНКУ ЖИТТЯ.

Червню 1919—присвячую.

Я впливсь увесь у вальс життя,
 У вир краси і насолоди.
 В безодню кинувся пригоди
 І в море буйного чуття,
 Я впливсь увесь у вальс життя...
 Вінки із квітів щастя плів,
 Кайдани пристрасти кував,
 Перлини пестощів збірив,
 Нектар я чар дівочих пив
 Вінки із квітів щастя плів...
 Я гаптував сріблом надій,—
 Свої примхливі почування,
 І незабутнє раювання,
 І павутиння ясних мрій
 Я гаптував сріблом надій...
 Я самоцвітами здобив
 Красою й золотом уяви:
 Борню, змагання, пал заграви,
 І згоду щирюю братів—
 Я самоцвітами здобив...

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

ЛИСТ.

Скільки весен не бачив Вас, Панно. Ганно?
 Не пам'ятаю... Багато.
 Самотою стоїть десь кохана хата...
 Виконав Ваш заповіт бездоганно:
 Бачите ось—борюсь!
 Знаю, Україна знову встане
 Велика,
 Як княжа Русь!
 Знаю, що нарід—каліка
 З річок циющої крові
 Встане могутнім і молодим!

Пощо ж здвигаєте брови?
 Не бійтеся: все розпливлося в гарматному
 димі,

Все розійшлося, як дим...
 За днями страсними
 Моя пам'ять, що правда, і досі тримає Вас
 пупко
 (Поцілунок навіки витаврував уста)—
 Хресним шляхом своїм несу я Вас, голубко,
 В серці своєму, як знак хреста.
 Кровю своєю намалював на прапорі:
 Ваше ім'я!
 Хай бачуть і зелені степів і смуга далеких
 борів,—

Чим палаю я!

Над днями—роплавами вульканичної лави,
 Де ми в лавах сотень зустрічаємо во-
 рогів,

З другими горло моє хрипить криком: Слава!

І шід марш, в сонні слави,
 В мені загорається грізний гнів.

Не бійтеся: я не поет тепер! Ні!
 Ваш П'єро, від Хрещатика вирваний долею,
 Шматком мяса був кинутий в пельку Війні.
 І тепер засилає останню Вам епістолю
 — цих віршів залізне намисто—

Жовнір,

а не Трубадур Міста.

17 IX. 21.

Закаменіла решта днів.
 Лягла на серце мертвим сумом.
 Життя ж сказилося самумом
 І палить шалом збіжжа нив,

І нищить ніжність тишини..
 Ні—ні! Бо це ж не Божа воля,—
 Світ білий чорно збожеволів
 Під сірим склепом вишини.

Осінь. 1921.

ЛЕОНІД ПИШ.

З ЦИКЛУ: „ВЕЛИЧНИЙ ХРАМ ВЕЛИЧНИХ
ДУМ“.

В безмежнім просторі,
Мов хвилі на морі

Буяють, сміються чарівні пісні.
То манять в безодню. То журно згадають,
Як блідими тінями геть відлітають,
З несповненням мрії, оганьблені Дні..

Буяють, сміються
Та відгуком ллються

Завзятим, болючим аж серце тремтить..
Минає Величне—Його не спинити
І слюзи гарячі доволі вже лити!..
Он сонце заходе й шпилі золотить..

* * *

Стоять закуті, онімлі
Раби Всесильного Творця,
І на вітвар Його Величний—
Кладуть зневірені серця..

Уста заковані на віки.
Лише безодня чорних віч

Наводить думу про жахливу—
Людством сповиту Темну Ніч..

В очах жага—одне змагання
Збагнуть нікчемність—людський глум,
Який вселюдно зневажає
Величний храм Величних Дум...

* * *

Десь далеко чути співи..
То передзвін давніх мрій,
Що в несповненій отруті
Занехаяні, забуті,
Віднеслись туди—в вирій..
Десь далеко чути співи..

Серце ніжним болем б'ється,
У задумі грудь болить;
Вся істота в безвість рветься,
Де передзвін мрії лється,
Де жалю струна бренть..
Серце ніжним болем б'ється...

Недосяжний шлях розбіжний..
Там—в кінці мета горить.
На відгомін серцю лється,
Щось незнане, і сміється,
І усе бренть, бренть:
Недосяжний шлях розбіжний..

М. СЕЛЕГІЙ.

„Не штука писати чорнилом
і формою“

М. Осика.

Звалився додолу сміх...
Сміялися уста—
Червона рана...
Ніяково,
Ні в тих—ні в сіх,
Текла сльоза...
І було рано!..

І бив недолі шал...
Сміялося життя—
Червона рана.
Привабливо
Стискав запал
До забуття...
І було рано!..

Знайшов нас долі біль...
Склепилися уста—
Червона рана.
Однаково
В безмежжю шіль...
Була злоба...
І було рано!..

„ХВИЛИНИ“

Що це стоїть наді мною
Сяйвом червоним нависло,
В шати укутало млою,
Все відокремивло стисло?..
Лишився я сам, як первісно,
Без мови і зору, нагий,
Бються думки мої злісно
Над станом зловрого чудним:
Хочеться хиби пізнати,
Оглянути оком життя,
Й силою міцно тримати
Долю свого-ж буття.
Здається, ніщо не перечесть
Схопити у руки стерно;
Сили-ж мої все нівечить,
Марнує лиш сяйво одно!..

А. ПАДОЛИСТ.ІІ БЕЗГРІХОВНІСТЬ.

Першим тьохканням натхнення серце
пісняю переливну легконіжно утворило.
З нею бавилось, пестило, мов дитину,
обіймало й одягало у коштовні шати з сяй-
ва сонця весняного і в розквітлії волошки
злotosпiючих ланів.

Бавилося та й пустило, щоб летіла ніби пташка, попід хмари чорноґрізні, попід вікна хат біленьких і на ґанки всіх палаців.

Вітер з шалом і запалом підхопив її на крила й поніс до струн небесних, де відбилась вона ніжним переливчастим одгуком.

Полетіла попід вікна хат з солом'яними стріхами.

Плач дітей нараз стих...

Зачаровані матусі довго слухали акорди переливної, святої, ще нечуваної пісні.

Потім линула на ґанки всіх палаців найбагатших.

В них оркестри затихали... Гості поринали в задуму.

Довго так вона літала, всі куточки обдивлялась, вітиху людям розкидала.

А натхнене юне серце краяло нові акорди й творило пісню нову.

Знов хотіло в світ пустити, але розум сталю кутий, в лід убраний—став прохати, щоб погодилося серце в його шати вбрати пісню.

Серце згодилось... А розум одягнув її не в с'яйво сонця ранку весняного, не в квіткав її чоло у розквітлій волошці злотоспіючих ланів.

Він вбрав її в полотна мійських фабрик, в крицеву техніку заводів...

Одягав.. вона ридала і благала в нього ласки...—Непохитний розум був, бо здавалося так ліпше.

Серце щире (хоч і винне!) лиш дивилось і не знало, як спасти хоч би частинку безгріховної істоти, як спасти коштовні скарби, свої сльози—свою радість?...

Пісня злинула під хмари, що збєтеженії вітром, в піжмурки гралися на небі,—та на гарфі злострунній її ніжні переливи не ріднилися з відгуком...

(Дісонанс!).

У полотнах мійських фабрик вона стала для відгуку невідомою...

І заплакала, скоріше попід вікна хат біленьких лине знову.

В'ється крильцями об шкло.

Та її ніхто не чує, бо голодні діти плачуть і благають крихти хліба.

Мати змучена пряде щось і здивовано поглядає до вікна.

Решту сил зібрала пісня й полетіла до палаців.

Пси виттям її зустріли, а оркестра грала вальси і шаліли гості в танцях.

Срібні кедехи дзвонили.

Повернулася до серця, скаржилась йому на світ, що не зміг її пізнати.

Серце краяло себе, що дало коштовні скарби на поталу розумові, який був із сталі кутий, в лід убраний (без чуття!)...

— Не впізнали її зараз, так пізніше розпізнають—тихо буркнув розум серцю...

— Ні, тоді потрібні шати з с'яйва сонця весняного і з волошків—мовить серце...—і творило знов акорди на нову величну пісню...

З КАЗОК ЛІСУ.

Доньки Баби Яги.

У Яги—лісної баби—
 Дві красуні доньки є:
 Мати шати їм з едвabів
 Злотом зітканих кyє?
 Перша зветься з них Зорянка:
 Як пробудиться лиш ранком
 Злотом-вкриється-серпанком,
 Піднесе в вікні фіранку—
 З неба зорі у приполи
 Вуалеві позриває,
 На блакитнім стане ганку
 І на сонній ще доли
 Зірки-квіти посіває.
 Потім росними стежками
 Ген на трави, на медвяні,
 На барвистій поляни
 Поспішає за бджолами.
 Десь притулиться в сутіні
 І з тонкої павутини,
 З сміху сонця та блакиті
 На убрання снує ниті.
 Друга зветься Місяцівна:
 Її шати переливні

Зірки перлами зіткали;
 Її коси завітчали
 Діаманти ночі, Зорі.
 І коли із нетрів бору
 Присерк виповзе лиловий,
 Місяцівна свої шати,
 Перлотканній покрови,
 Над долами буде стлати.
 І до самого світанку
 Заки виспиться Зорянка
 Місяцівна між Зорями
 Засіває землю снами.

ПРИВІТ.

Раннім рано лиш Зарниця
 В димці хмарок розжевиться—
 Потаїки вступлю їк милій,
 Їк її постелі білій,
 Принесу я вязку лілій
 Їй оздоблю я голівку,
 А повсюди на долівку
 Срібні дзвоники конвалій,
 Як привіт лісових далей
 я розсиплю.

Срібним дзвоном най
 вони
 Принесуть їй чари—сни.

М. СЕЛЕГІЙ.

КРИЛАТА ДУМА.

До мене йшла вона. Назустріч. Проймаюче дивилась перед себе, і чуле все покірливо схилилося до стіп. І я дивлюсь—і ми дивилися обоє... І блід мій зір. І дихати не вільно вже було...

Тоді, повільним зворотом ліворуч, приліг я долу. Йти не міг...

Нагальна дума, немов рій бджіл свою дарівну, мене заколисала. І оточила все єство.

Мене точила...

Спаяняла мов кохання на похміллі. Троїла рани слізні. Шматувала й кромсала ниття, що павутинням поснувало переміжки й отвори моїх моя.

І нестямно повнилася, горнулася, блакиттям. І запально пестилася рожевим...

І світла промінь тиснувся у сутінки душі. І хвилі радощів залоскотали груди. А мозок терп.

Отак пірнув у гойдалку німоти.

Але дримота не гаса і чуйність попустилася корінням аж до нетрів.

І верховіття дерева, кудлатого в задумі глибоко зітхало:

Вона—твоя мета!..

І бачив, як на крилах лагідного повіву, солодких хвиль, полинув струмінь той

із хащів верховин. Як, чистий він, під оплески усесвіту буйного, поволі колисав услід. Як жагуче дотикався низьком убрання... Як збочував і бився в стінах коритару, що хоронив її від наглости природи; і ридав. Як коритар зоставсь назавжди стежкою перловою, що Вона полишила, протявши воздух. Як цілував у сказі тіни тіней...

— Невже це ти? Ти, що мій терпець наляляла вщерть по вінця?!..

І сиплеться листочок з верховіття тихим шептом:

Вона мадона!..

— Так, вона...

І я збірав думки до купи. І одна все помахом своїм гонила інших. І вабила, і вабила самотністю своєю...

І марив я неначе в сні.

А відтепер не поспішав. Не мав куди, не мав пощо.

Її знайшов.

А тільки, тільки мить сузорив. Навіть її видатних рис я не помітив.

Між тим я знав: Вона мадона, Вона—моя мета.

Її уже не було, а чуйністю усе будилася уява. А ціла постать—скамяніла. І був я сірим шебнем, що виявся обрив чадних.

— Мене візьміть, мене,—і зокреміть разом... Щоб назирцем ми йшли!

І в поросі чувсь шепт: намарне, марно.

— — — — —

— А всеж ми зійдемося знов...

І знов я мандрував до того місця. Глядав очіма вдалені... Сузорив шль етер, вдивлявсь—і там її не було!..

Стовбурив стумою, ходив, робив півколо і лягав, вслухався чуйністю я до рослин і—відчув распачливу, байдужу тихомірність, і—брєнїння атомів у такт життя!..

О, божевілля, глум!..
І скигіт бруковий: і пощо?..

А я чекав. І лиш тоді, як зорі в голос позіхали, окрилений надією вертав домів.

І знову.. І знову розмарений чвалав.

І так щодня. І дні я погубив. І чуйність наче стратив.

А біг життя робив одну по другій зміну. І змінам обліку не було...

Вона не хотіла прийти... Вона мене не знала. Вона і бачила—не вгляділа. І не шукала!..

І сум про те її не огортав. І біль її мій не гнобив!..

І запала в мою душу пізня, сіра осінь. І заснувались павутинням переміжки й отвори. І цвірінькав у грудях, дізгармонюючо, цвіркун. І в спорожнілих моїх глибинах гасала пустка. І не зітхали мої рухи величчям того зору...

Тепер ішов я був у невідь. Навколо мене тягаровими колесами відбивало ритм життя. В унісон співало рабство, розкіш, регіт і ридання!..

Раптом ставало перед мене усе минуле... І дрібязне було вже повновидим.

Раптом мене оповивали, цілою масою, оті червнево-вогнені стрічки, що в малечі лякався їх насмерть.

Що відбирали мені мову... Тепер вони в хвилини сповиття розляють повідь ласок... і скоро їх нема.

Але майбутнє не приходить.

І ось я мимоволі зупинивсь. Мене теплить, тьмянить; і леготом я став.

І тільки чув я голубине буркотіння!..

Рожеві пестощі торкнулися мого обличча!..

Із віддалі луною промайнули помахи крил дужих.

Пестощі рожеві вплилися проти зачіси—а було хороше і любо!..

І зорі пестощів рожевих танули в мені—а я мовчав!..

І клубом, клубом котилися блакитні хвилі. І горнулися в запад!..

І стиснуло рожеве та блакитне у міцних обіймах.

І засолодилися уста!..

І нас обвіяла німота. І не чув я буркотіння...

Нараз весь пал ушух.

І бачив, як поволі віддалялися стрічки червоні. Як ті стрічки прибрали хусткою голівку. Як хустка та буяла вдалені...

І подиву не було меж—

Простяг, благаючи, за нею руки...

Та ні... Швигнув уперед себе... і шукав—

З очей унали роси... Бо я спізнився... Ії уже не було.

І вівши на край ліжка, я ноги звів так, що не торкав підлоги.

Я пригадав крилату думу.

І тягарем звалився на груди сон..

14. VIII—22.

М. ОСИКА.

ТІНЬ.

—роску вивдилась

і сліно-вечірливо

в гранках

Копиць

—потягалася.

На стеблах нервів—

:Коники

—насміхалися в унісон.

І. Л—о.

ГЛЯНУЛА і шовком зацвіли братки,
розвинулись базьки, засміяли.
Веснороджені сірі пташки
з кубелець вилітали.

* * *

Усміхнуласьь—розвіявсь туман,
запалало все небо казково.
Злotosяйний мрійний тиміям
розгорнувся целюстково.

* * *

І „люблю“ задзвонило нараз!—
Загули сновесняні органи,
сонцезорий просяяв алмаз
в золоті тулішани.

ВАЛЕНТИН КОНОПАЦЬКИЙ.

ВОНИ НЕВИННІ.

Ми звали їх—вони не йшли.
Самотні ми були в борні.
Наш клич для них ще був німим.
Вони невинні — винен Рим.

Ми йшли вперед — тяжкий був шлях.
Багато згнуло в боях.
Ми з братом билися своїм.
Вони невинні — винен Рим.

Весела радісна країна
Тепер страшна, свята руїна.
Вони зробили ділом, злим...
А все ж невинні — винен Рим.

Живуть в новій своїй тюрмі
І стогнуть бідні у ярмі.
Підем назустріч скоро їм.
Вони невинні — винен Рим.

ІВАСЬ БЛАКИТНИЙ.

Із „СТРИБОГА“.

А в морі буруни ураз заходили
І хвиля за хвилею рветься кудись.
І чайка кигиче в кущі несучись,
І люде в човнах од страху занімилі...
Упали з рук весла—гребти вже не сила,
В одчаю рибалки: о Боже, спаси.
Та чорна безодня нащeku розкрила,
Човни підхопила й пожерла усі...
А море бушує, а море клекоче—
Стрибог розгулявся—буруни здіймає,
Човнами пустими по хвилях кружляє,
Немов перемогою впитися хоче...
І впався до краю... Втихають буруни
Тихіше йдуть хвилі, на берег впадають
І берег голублять, пестять, обіймають...
І чари Стрибога скидають лягуни...
На морі знов тихо... Не б'ються там хвилі
Грудям своїми о камяні кручи
І вгору не пнуться буруни могуті.
Стрибог вже стомився, Стрибог вже не в силі...
Веселка зявилась на небі, І в морі
Відбилася безліччу соняшних перл...
І в тихій лягуні самотні без керм
На берег човни виринають поволі...
А хвилі виносять на берег рибалок
Що впали офірою в тяжкій борні.
Пестять їх леліють, та пестощі ті,
Намарне, бо смерть їх вгорнула в серпанок.

II. ЗАГОРУЙКО.

ЗРУЙНОВАНЕ ЩАСТЯ.

Прпевачую Л—лі А.

В обіймах ночі в мрійних снах, заснуло місто...

У відчиненого вікна сиділи ми: вона і я, повні суму й жалю... Скаржились одно одному і Невидимому комусь на долю...

Слова скарги брєніли в тиші мрійної ночі, — замірали на устах... Лебеділі розмаєні по вулицях порожніх і сумних... Линули, мов ластівки все вище, вище ввєрх, — до зор яєних і з ними обіймались...

У відчинене вікно вривались звуки проїжджаючих фіякрів. Хвилями брудними торкались нас й зникали разом з темрявою по кутках... Блискали по стінах світотїнями й ховались...

Родились спомини минулого...

В душі наболїлій, сумній, виринали картини пережитого...

Линули... Хотїли відірватись і зникнути в темряві ночі.

Скарга брєніла на устах...

Розспала коралї суму...

— Слухайте, слухайте!. Я так його кохала й кохую може досї... Мріяла про золотїбудівлї... Пряла з серпанком нової ночі

казку кохання... Обгортала його тонкою вуаллю — пахощів перфум... Носила скрізь образ його в уяві...

Щасливою була... Чи може так здавалосьь...

... І от ми приїхали сюди... В чуже вороже місто...

Безглузде, роспутливе, холодне місто...

Воно забрало його в мене...

Слухайте, слухайте!!

... Холодне брудне місто, забрало його в мене... Забрало в мене мрію про яку я марила колись...

Байдужий став до мене... Лишив мене насамотї, без мети, без щастя...

Скаржилась менї — ображеному...

— Кому ж розкажу про своє горе, кому поскаржусь?!

Чим заспокою я її, а вона мене...

Обоє на роздорожжю...

Нїч згущалася все більш. Здавалосьь, хотїла обгорнути нас в свої холодні обійми...

Наш сум силїтався і лїнув за вікно до мергтївших зор, до рїдних верб...

Там блукав насамотї серед пїль в туманї і рїдав...

А ми сидїли біля відчиненого вікна і снили про щастя...

Самотні, забутї... В холодній кам'яницї, серед чужих байдужих людей, що не хотїли розумїти нас...

— Де він, байдужий,— промовила вона тримтючими устами й замовкла зітхнувши..

Ми мріяли і снили... Скаржились і линули думками на рідні простори...

А сум наш, переплівшись в обіймах, ридав...

Здавались байдужими, хоч у грудях і бились коханням наші серця...

Тугою... Скаргою... Жалем...

І я й вона ридали в душі, кожен окремо.

Ридали ми: вона і я...

МИКОЛА ПОДОЛЯК.

ВІЧНЕ КОЛО.

Повз биті шляхи іду... Стернею... Пересікаючи широкі лани, продераючись крізь гущавину тасмничого лісу... Іду все прямо, не звертаючи набік... Давно йду так... Іду туди, де небо застигло в обіймах з різнобарвною смугою землі.. Кожний крок мій відбивається на рослинах, що мов пестратий килим, покрили землю...

Я йду самотній, не битими шляхами, що зламними стрічками укрили вздовж та поперек усю землю не наvertsаючись до тих

шляхів, на яких мов мурахи повзають люде, туди й сюди, минаючи один одного...

Я йду не оглядаючись.. Іду я все вперед до обрію... Іду туди, де небо застигло в обіймах землі..

Коли ж темрява вкріє землю; коли ніч позаплющує очі, я лежу де небудь під густими хащами і дивлюсь на бліді зорі, що меретять у мовчазно—тасмній височині. і здається, щось говорять між собою; переморгуються зникають то з'являються наново.

Я довго, довго дивлюсь на зорі, поки сон не зліпить мої вії...

Перше проміння сонця, обливаючи золотим струмком обличча будить мене... Я підхоплююсь... Йду далі... Поспішаю...

За мого обрію визирнуло сонце... Воно обережно все плине вгору, розкидаючи по землі свої золоті мацки...

Туди.. туди..

Ось цей лісок—пестивсь верховіттям у небі...

Тепер я стою біля нього, а небо висить наді мною таке ждалеке і недосяжне, і знову вабить до себе, у далечинь зрадливого обрію...

Зупиняюсь... переводжу дух... Змагаюся йти далі, аде падаю у знемозі на холонду землю..

Наді мною мелянхолійно вагається вер-

ховіття дерева...

Шепочуть щось... Прислухаюся... Мені здається, немов вони говорять до мене, шепочуть зневіря:—А що?..

Що?.. Дійшов... прийшов,—шарудить там щось...

Дарма... Не буде кінця для твоєї мандрівки, як немає кінця накресленому колу...

Кільчаста земля, кільчастий шлях її людського поступу, всесвітнього буття...

Все це творить лише одне велике коло...

Все прийде до того, звідки розпочало хід свій...

Всі спроби змагання не порушують цього зачарованого кола... не порушать, і виходу з нього немає...

Прошелестіло востаннє верховіття... і змовкло...

Безсилий, мізерний лежу... Ухопився за траву...

У божевілля змагаюся змінити хід земної кулі.

ДАНИЛО ЛЕВСЬКИЙ.

Дайте співу та мелодій,
Дайте звуків чарівних,
Бо не хочу крику й шуму
Душ не чесних і брудних.

Дайте право та свободу,
Дайте світлі почуття,
Бо не хочу ночі й глуму—
Змісту рабського життя.

Дайте віри в дні майбутні,
Дайте сили та надій,
Бо не хочу туги й суму
В стороні оцій чужій.

ПАВЛО ТИЧИНА.

... Горіть! Дивіться сонцю просто в вічі,
Бо стогне світ од „геніїв“ — нездар
І жить самі не будете ви двічі...

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

ПАВЛО ТИЧИНА.

(Фрагмент зі статті „На провесні“).

... І ось нараз крізь сірі хмари смутного дня показався перший промінь справжнього весняного сонця...

Так треба підійти до творчости Павла Тичини.

Ось нараз серед заплутаних широких і вузьких доріжок в лісі сучасної поезії ви несподівано зауважуєте самотню доріжку. Ідете... І раптом вона виводить вас на широкий український степ.

Вітер хлюпоче своїми кольбасальними хвилями на безкраїм просторі. Сонце протягнуло між теплою зеленою землею і високим синім небом гарячі струни золотих промінів. Вітер бе крилами по цій велетенській соняшній арфі..

І чудова музика вітра і сонця, неба і землі—зачаровує вас...

І увесь буденний світ, все попереднє життя—забуто. Є тільки степ, сонце і музика.

Це королівство казки—поезія Павла Тичини.

* * *
Останні десятиліття розвитку світової поезії проходять під знаком „циркуля гео-

метра“—техники, витвореної до неймовірної тонкості. Крила Ікара все більш і більш замінюються на аероплян—і то в ліпшому випадкові. Частіше сучасний поет рухається лише по грішній землі в якомусь панцерному авто, або танку, озброєний до зубів сучасною літературною технікою.

Все менше й менше натхнення, пориву, фантастичного дріжання раптово наростаючих образів. І все частіш вірші просто випрацьовуються в лябораторії кабінету при допомозі інтелегентности, смаку і нервозности, а натхнення... натхнення це просто—пів грама кокаїну.

А ось перед нами поет, котрий співає так, як ліс—шумить, як сонце—світить, як вітер—хлюпоче в хвилях Дніпра.

Поет, для котрого не треба ні техніки, ні кабінету, ні циркуля, бо правдивому талантові це все дається згори тим, що зветься—артистичною інтуїцією. Зі студіювання творів таких поетів і виникають закони вірша.

Те, що палахкотить в сферах позарозумового єства Тичини і, що сформульовується в інстиктовних метрах і ритмах його строф,—не є наслідком праці, а є наслідком правдивого, на жаль тепер мало відомого сучасним поетам процесу—процесу натхнення.

Арфами, арфами золотими
голосними обізвалися гаї
Самодзвонними.

Йде весна—запахна квітами-перлами за-
косичена...

Любая, милая, чи засмучена ти ходиш, чи
чалита щастям вкрай:

Ой одкрий колос вій! Сміх буде, плач буде
перламутровий.

Оце типовий інстинктовий метр Павла
Тичини. Він спійманий поетом з подиху
весняного вітру над степом.

Треба зауважити, що музика, котра зав-
жди була і в кістяком справжньої поезії,
служить Тичині тою, властиво, формою, в
якій він приймає вражіння. Для всякого
з'явища він оприділює, так би мовити,—
його музичний еквівалент.

Космос—оркестр. Буття—музика Слух—
очі Тичини.

... Над мною, підо мною
Горять світи, біжать світи...
Музичною рікою...

Чи сподівався другий Павло-француз—
Поль Верлен, коли писав свій „L'art poeti-
que“ („A la musique avant tout choses“),
що його заповіт про музику найде коли-
небудь таке несподівано-велике, необме-
жено-повне втілення в поезії? Його проро-
чий натяк-здійснився: музика стала не тіль-
ки „на першім місці“—вона стала істотою
поезії—українського поета Павла Тичини.

Ось послухайте, не переймаючись навіть
змістом, (хоч він є божественний чудовий):

Там тополі у полі, на волі
(Хтось на заході жертву приніс)
З буйним вітром свавольним і диким
Струнко рвуться кудись в далечинь...
Йду в простори я, чулий, трівожний,
(Гасне день, облітає, мов мак).
В моім серці і бурі, і грози
Й рокотання, ридання бандур.
Хилить вітер жита понад шляхом...
(Ой там хмара похмура з півдня)
І так сумно, так смутно співає—
Тільки перенел б'є десь у дзвін...
Моя пісня вогниста, шалена,
(Креше небо і котить свій гнів)
Ах розбийся на світлі акорди,
Резридайсь—і затихни, як грім.

Чудові алітерації в цьому віршові—ціл-
ком інстинктовні, а не намірено підібрані,
як, скажемо, у віршах М. Семенка, де, вид-
ко, автор довго гриз оливця, поки їх знай-
шов.

Яке інтуїтивно-винайдене і в той же
час артистично закономірне, в цім віршові
росташовання голосівок, котрі, злиті по-
вільним ритмом переливаються, як вода
через камні шелестівок „п“, „л“, і „р“ і
дають максимум музики. І як звучать ті-
„п“, „л“ і „р“! Особливо, як рокоче це „р“
в 4 ому рядку 2-ої строфи!

Взагалі все те, що являється останнім
словом сучасної віршотворної техніки,—ми
находимо і в творах Тичини, але оскільки
вона природньо споріднена зі змістом, зав-

данням і музикою! Тут є асонанси і консонанси, алітерації і звукопись, неовні, внутрішні й початкові рими. Тичина вживає самих витончених, нечувано нових, ще ніким до нього не вживаних розмірів. І по будові вірша (особливо „vers libres„) його можна рахувати одним з визначніших поетів світової літератури.

В той же час ця техніка, всі оздобы його вірша—помічаються тільки тоді, коли їх хочать нарочито помітити.

Коли ж приймати його твір весь цілком, техніка його залишається малопомітною канвою.

Тільки придивившись уважно структурі його „Думи про трьох братів“, або „Золотого гомона“—цієї патетичної сонати з сонат—починаєш розуміти, як близько Тичина відчув суто-українську форму народньої думи, не кажучи вже про її дух. (Про такі речі, як „Золотий Гомін“ можна написати і, певно, будуть написані—цілі книжки).

Розгадка цього явища дуже проста.

В віршах Тичини під тілом слів—кипить кров, бється пульс життя пантеїстично-космічного, що відбиває в собі такти Серця Світу.

Павло Тичина співає свої пісні так, як співає птах; співає тому, що існує, як частина природи.

І можна ствердити, що він так для української, як і для світової поезії є явищем

незвичайним. Мимоволі, хоч може й завчасно, імя його хочеться поставити поруч з другим ім'ям—тепер вже світового значіння—ім'ям індійського поета Рабіндраната Таґоре. Поезія Павла Тичини, як і поезія Рабіндраната Таґоре проявляється стихійно: вона існує, як вітер, як ліс, як степ, як промінь сонця.

Віки йдуть повз нього. Час для нього не існує, він в хвилях вічності, де:

Над мною, підо мною
Горять світи, біжать світи
Музичною рікою...

* * *

В час, коли природу загнано—для загального вжитку демоса—в бетоніві чотирьохкутники англійських скверів, або витягнуто в математичну лінію бульварів; коли міста гуркотять залізом фабрик і жахаються власного божевілля; коли, здається, все на світі зробилося офірою ненаситимому Ваалові—Розуму; коли, здається, вже вмерли серце і душа, а всевладно панує—обережно захований в кістяний куфери́к-мозок,—в цей час Павло Тичина, минаючи сфери мозку, самою душею-частиною Світової Душі—співає свої весняні апокріфи—пісні розбурканої весняним сонцем, мліючої від нестощів його кохання, весняної землі.

Для нього немає ні епох, ні хронік, ні часів, ні чисел.

І коли він спіткається віч на віч з „залізом і чугуном“ наших апокаліптичних днів,—він хіба виголошує своє прокляття залізу („Псалом залізу“), в якому чаром слів закликає дійсність, і, з безпосередністю Гулівера в країні карликів,—фіксує, як

Собори брови підняли,
Розбіглися квартали.

Аджеж все це таке карликове, порівнюючи з межипланетними просторами, таке неприродне йому—синові Космоса.

Не хочеться вірити, що він людина з обличчям, паспортом і призвищем.

Його можна залишити десь на самотньому острові серед океану, де не було б жадної людської істоти,—він і там би творив свої піснощіння серед пальм і звірин, як жрець, що приносить офіру.

Чи багато світових поетів, три четв. котрих вміщують всю свою творчість між кабінетом і друкарнею,—мають таку власність?

Може тільки до певної міри Уольт Уйтман, Костянтин Бальмонт, ще менше—Артур Ренбо.

Павло Тичина—це голос самої землі, вперше заговорившої мовою людини.

І додаю—Української Землі.

Власне оце й надає музиці Тичини той особливий, „тичинівський“ динамізм, який так вражає.

Він—Син Космоса, в той же час (і перш

за все!) є сином України—її чорнозему, її безкрайого степу...

І чи не знаменательне його народження в муках визвольних катастроф?

Бо це ж вона—Україна—виросла в його творчості в трагічну постать Жінки-Матері, синтез Рідної Матері—Матері—України і Матері Божої—Мадони.

Мадона Моя, Пренепорочна Маріє,

Прославлена в віках,

На нащів самотніх вівтарях

Лиш вітер віє...

Пройди над нами з омофором,

Заридай над селом!

Вже ми тобі ані пісень, ні псалом

Не воспоем диким хором...

На бедрах, як струнах,

Лежить рука.

Здрастуй, дівчино!

Чия ж ти така?

Скажу—не скажу я...

Усіх! Твоя!

Ave Maria,

Калина моя!

Не з каменю, не з мармору

З простого заліза.

Ніжна, відважна,

А де ж твій хитон?

Де риза златотканна?

Скорбні твої очі.

Струнна Осанна.

Волошковий сон.
 До ночі працюватимем
 В полі, як у храмі.
 Стій, наливайся життям в унісон!
 З піснями, з поцілунками
 Стрінуть нас Мадони.

Пізний, залізний над персами сон.

Тільки українець міг написати ці
 міцні, чорноземом і сонцем пахучі, рядки.
 Тільки українське серце могло кровю
 своєї любови налити ці слова.

І коли у росіянина Олександра Блока
 славнозвісна його „Прекрасна Дама“—
 „Незнайома“ є жіноча первісність
 Жінки-Диви („Снежная Дева“), Дами Ли-
 царського Серця, Королів Турніру—пер-
 соніфікація Росії в образі Диви,—то у Пав-
 ла Тичини—Мадона—Божа—Мати—(„Скорб-
 на Мати“, „Моя Мадона“) є персоніфікаці-
 єю України в образі Жінки-Матері зі
 всією трагедією материнства.

В оцьому й полягає незмірно-глибокий
 зміст і внутрішнє горіння поезії Павла Ти-
 чини.

Від Матері—взагалі через Матір-Ук-
 раїну до Божої Матері—Мадони—ось його
 творча путь в Дамаск.

Так символ України в його поезії підій-
 мається на недосяжну височінь вже за-
 гально-людського, загально-сві-
 тового значіння.

Це внутрішнє горіння і дає відчувати
 душею гарячу, невимовно прекрасну силу,

необориму чарівність (я сказав би — музич-
 ний гіпноз) поезій—сонат Павла Тичини,
 котрі тримають наше ество у вібруючій на-
 пруженню навіть і після того, як читання
 їх скінчилося.

* * *

На червоному фоні окупаційних насильств,
 на мертвих руїнах сдвинтарованої України,
 при кривавих смолоскіпах пожеж,—постать
 Матері—України набирає в поезії Тичини
 трагічно-яскравої виразности.

І поема „Скорбна Мати“ є одиноке в
 українській поезії „повне виявлення доби
 „Другої“ Руїни.

Проходила по полю.
 І цій країні вмерти,
 Де він родивсь удруге,
 Яку любив до смерти?
 Поглянула—скрізь тихо.
 Буяє дике жито.
 За що тебе розп'ято,
 За що тебе убито?
 Не витримала суму,—
 Не витримала муку,—
 Упала на обніжок
 Хрестом розп'явши руки.
 Над нею колосочки
 „Ой радуйся“ шептали.
 А янголи на небі
 Не чули і не знали.

В цих небагатьох рядках—ціла тра-
 гедія України.

Все, що виходить з під пера Тичини, все, без винятку, носить на собі відбиток тої божественної первісности в поезії, що називається „ласкою Божею“ (ці слова, на жаль, в нас традиційно прикладаються до самих випадкових призвищ). У відомих нам до цього часу книжках Павла Тичини немає ні одного слова прози, ні одного банального рядка, бо самі щоденні людські слова групуються поетом в такій формі, підпалюються таким вогнем ліричного хвилювання, що приймають вже нелюдський зміст і неземну музику, і, вібруючи високими нотами правдивого натхнення, робляться власністю і властивістю одного Тичини. Він тримає в ліричному полоні всю гнучкість і музичність україн-

ської мови. Його можна читати вслух чужинцеві, і чужинець, не розуміючи української мови, зрозуміє зміст.

В майбутньому значіння Павла Тичина буде кольосальним для української поезії і, може, для... української філософії: не дарма він так кохався у творах Сквороди і, як плід цього кохання, написав глибоко-цікаву книжку „Замість Сонетів і Октав“.

Але можна з певністю сказати, що не вийшовши сам з будь якої літературної школи, Тичина, в свою чергу, ні школи, ні учнів по собі—не залишить.

Занадто його твори подібні до пророцтв, щоб їк до кінця зрозуміло щоденне людство

1920—21 р. р.

ВЕСЕЛКА ЗАСИЛАЄ СТЕРНЯМ

Своє братерське привітання та побажання носих досягнень на рідній нам, тучній черноземом, царині українського мистецтва, що обіцяє великий урожай.

Хай обєднає нас спільне святе ремесло!

Б І Б Л І О Г Р А Ф І Я.

А. КОР--СЬКИЙ.

„ПО-ЗА МЕЖАМИ БОЛЮ“. *)

Написав Турянецький. Видання України. Мистецької накладні (У. М. Н. А). Відень—Чикаго 1921.

Сама назва—„По за межами болю!“ Яка чудова, і яка титанично жахлива!

Щось ніби коралі з діамантів роси і... краплинок живої людської крові...

Чистота роси—то поезія, то глибина філософсько-психологічних дослідів, що містяться в творі.

Краплини живої людської крові—то малюнки сучасного соціального пекла на землі, то майстерні й геніяльні нариси, жахнуть сучасної дійсності. Як кожна геніяльна й велика річ, так і твір „По за межами болю“ дає безконечну низку думок, розумінь, вражень і висновків, про які можна написати цілі томи і... все ж таки не можна дати того, що дає самий невеличкий оригінал.

Сюжет—самий звичайнісінький, як на наш часи.

Світова війна. Купка полонених з австрійської армії, що гуртувала в собі представників майже від усіх поневолених народів, які входили в склад цієї „Лоскутної імперії“.

По дорозі до полону, в Албанії, в горах, ця купка відбивається від інших полонених і знесилена голодом, виснаженням і холодом— гине в нетрях гірських верховин, що занесені снігом, скуті морозом. Прочитавши „По за межами болю“ мимохить задає собі запит: „за що такий жах випав на долю тих бідних Добровських, Сабо, Бояні, Пшилуцьких та інших героїв трагедії? Аджеж світову війну розпочали нації пануючі, а не поневолені!“

Пануючі нації представлені лише однією особою, осліплого з горя, австрійського німця Штранцінгера. Але тут перед неможливою долею-мачухою, і цей представник пануючої нації, є рівний, однаковий для жорстокого ходу подій. Нещастя зрівнювало ріжницю між панами і рабами. Зробило їх рівними. Допроварило до того, що вони без усяких застережень діляться між собою останніми крихтами поживи, що знайшлися випадково в одного з них, у кишені його плаща.

Чи не міститься в цьому описі пригоди з грудочкою зашмацьцьованого цукру геніяльної розгадки всіх не розв'язаних й одвічних питань, на вирішення яких текли й течуть ріки крові, падали й падають піраміди людських черепів?

Чи ж не є в цьому коротенькому описі розділення заяложеного кавалочка цукру

*) Пізніше Редакція подасть більший огляд на твір „По за межами болю“.

між людьми, що вмирають з голоду, маємо примір перетворення в реальній дійсності найвищої заповіді Христа?

Широкий і блискучий, розкішний і глибокий твір придбала наша українська література в постаті книжки „По за межами болю“.

Красний і блискучий, розкішний і широкий як душа, як психіка, як усе єство нашого геніяльного письменника. Єство наскрізь українське.

Українське в найкращому, в найбільш ідеальному розумінню цього слова. Єство, що здібне охопити обрії всесвіту; змагання й стремління вселюдскости.

К. Л.—ВИЧ.

ОПОВІДАННЯ ПРО ВІЙНУ.

Юра Шкрумеляк: „Поїзд мертвих“, картини жертв і трудів; Василь Софронів: „Во війна війною“, Збірка нарисів і Євген Яворовський: „Серед куль і гранат“ начерки.

Видання „Червоної Калини“, 1922 року.

В епопеї нових терпінь і змагань Українського Народу за свою Самостійність, Січове Стрілецтво було певною силою, що свідомо свого чину. Не знати їх терпінь, не оцінити їх жертви,—не знати самого себе і не шанувати найсвятішого. Скромна

сіра постать Січового Стрільця з пучечком червоної калини в кашкеті ще й досі зостається в тіні, хоч велич її неосяжна. Стрілецькі могили будуть вічними пам'ятниками їх саможертви, а ті пісні, що брели в їх устах, стануть колись гимнами перемоги... Не дарма ще й по цей день звучить:

„Гей, вернутесь тії,
Стрільці Січові!“...

Заки так станеться, необхідно зібрати все, що є вартісного з історії новітніх лицарів і скомплектувати його так, щоби воно стало тим живлом, якого так прагнуть зневірені духом і знесилені тілом сучасники. Тому вітаємо відновлене видавництво „Червона Калина“, що почало своє існування в стрілецьких шанцях, а нині так ретельно взялося за працю в столиці Галицької Землі. Виданий „Червоною Калиною“ календар на 1922 рік, помімо свого чепурного вигляду, являється настільки багатим своїм змістом, що рівнятися з ним може хіба лише один календар „Просвіти“. Далі бачимо цікаві спроби видавання сучасних белетристично-історичних творів, авторами яких більшістю є самі учасники описуваного, молодші письменники.

Наразі маємо три таких книжечки. Вей три видані просто, але чистенько й чепурненько, як і все інше, що видає „Червона Калина“. Читаєш ці, з різним хистом і різною вдачею, щиро написані рядки, і мимоволі проймаєшся чуттям гордості за цих

сірих лицарів і нечутно починає стискатися серце від почування жаху перед тим, що витерпіли вони. Досі ми читали лише окремі замітки різних авторів, переглядали чисто журналістичні „записки“ Д-ра О. Назарука, але не мали мистецького образу щойно пережитих змагань, а тому так вони вражають нас.— Переглядаєш книжечку Юри Шкрумеляка „Поїзд Мертвих“, а думка сама промовляє:—Та ж це справжній мартирольогій!..

Простими, щирими й безпретензійними словами автор розповідає всі подвиги й терпіння, якими скрашався важкий шлях Січового Стрілецтва з часу його переходу через Збруч і геть аж до катастрофи, тієї самої катастрофи, коли виростали на українських полях чорні могили з маленькими хрестиками, на яких хемічним олівцем нашвидку писалися страшні написи.

„26 Галицьких Стрільців, 8 старшин. Вічна Вам пам'ять, товариші!“

Так гинули в ім'я тієї ідеї, що називалася „за соборність“, бо були певними того, що—

„Через Київ просто до Львова“!..

Хотіли подати руку „братам-Полтавцям, Чернігівцям, Кубанцям“...

Тому-то й казали:

„Бувай здоров Дністре, Пруте, Черемоше! Будьте нам здорові ви Карпатські гори, тиха Чорногоро“!

Пошуро якимось описує це все Шкрумеляк. Місцями пробує полекшити кострубатий стиль своїх оповідань лірикою, хоч надаремне він це робить. Оповідання його цього не потребують. Вони й без того мають своє значіння, коли не мистецьке, так дійсністю пережитого, що робить їх простосильними.

Помимо того Ю. Шкрумелякові необхідно було-б у другому виданні виправити де які неточности що до опису подій, їх місця і часу, що раз-у-раз суперечать дійсним фактам. А ці поправки були-б тільки корисними, бо „Поїзд-Мертвих“ є пам'ятником для мертвих, але не є він твором чисто-мистецьким, себ-то—суто белетристичним.

В тон Шкрумелякові розповідав свої оповіданнячка Василь Софранів. Довга низка спостережень сполучених чуттям болю. Все тут покірне всьому, бо все добре знає, що „війна війною“, а колись таки мусять зійти сонце. Тому-то так радіє Софранів-інвалід, вернувшись до життя ціною ампутації своїх ніг. І тільки тоді, коли душа його переповнилася соняшним сяйвом, а серце зажадало „радості життя“,— побачив навколо себе сіру пустку..

Пусткою віє від цих коротеньких оповіданнячок Софранова. Нема у нас своєї ідеї, як у Шкрумеляка, але за те є дійсно мистецьке чуття, яке робить ці оповідан-

нячка цікавими й характерними, що до психології війни.

Софронів щойно з'явився на полі літератури, але з'явився він не тільки скромно, але й надійно. „Бо війна війною“ — річ, яка свідчить про небуденний хист молодого автора, від якого можемо сподіватися чогось більшого. Але, коли від Софронова тільки можемо сподіватися, то від Яворовського вже сподіваємося. Його збірка нарисів „Серед куль і гранат“ на-

стільки оригінальна своїм стилем, що не зважаючи навіть на чисто хронікальний зміст, являється річчю глибоко мистецькою, чисто літературною і цілком новою. Побажати б лише, щоб його „телеграфічний“ стиль дійсно не розминався з імпресіонізмом, до якого він стремить. Інакше, замість удосконалення форми, він може (зманеризуватися), що, звичайно, не буде йому на користь.

Х Р О Н І К А.

Світова:

ПАРИЖ.

- Ж у л ь Р о м е н випустив книжку, приєднану теорії, „Свобідного віршу.“
- Ж а н Е п ш т е й н випустив — „Спробу наукової аналізи елементів вірша.“

БЕРЛІН.

- В і к т о р Ш к л о в с ь к и й написав — „Сюжет—функція ствлля.“

Українська:

КИЇВ.

- Н а т. Р о м а н ч е н к о - Т к а ч е н к о випрацьовує свої драми: „Панна з посагом“ та „Щастя жінки.“

ХАРКІВ.

- П. Т и ч и н и - В Космічному Оркестрі видано Всеукраїнським 1922, в кількості 3000 примірників

- Я. М а м о н т і в написав драму „Веселий Хам“, на три акти. Вперше друкують в альманасі „Жовтень“ за 1921 рік.

ЛЬВІВ.

- Вийшло з друку ч. 23—24 „Писем“ в „Просвіти“.

— Так само ч. 5 „Театрального Мистецтва“.

— Так само ч. 5 „Літературно-Наукового Вістника“.

— Накладом „Бандуриста“ вийшли УІ та УІІ випуски музичних творів М. Гайворонського.

— У збірнику „Мистецтво“ (Гуртка діячів українського мистецтва) мають умістити такі огляди: „Ми і вони“ (Культурні цінності Сходу і Заходу та становище України до них на протязі тисячеліття); Українське малярство в обличчю нових течій європейського мистецтва“, „Нове релігійне малярство України“, „Проблеми нового українського будівництва“, „Завдання нової української графіки“.

Збірник доповнюватимуть: репродукції, рецензії, бібліографія, мистецька хроніка.

ПРАГА.

Вийшло в друку ч. 8—9 „Нової України“.

Так само ч. 1 альманаха „Стерні“.

КАЛІШ.

— О. Карманюк написав: „В новий рай“, трагікомедія на 3 дії „Невідомий“—драматичний нарис на одну дію.

— Борис Грінвальдт виготовив до друку перший збірник своїх поезій „Гами“.

— І. Зубенко працює над драмою на фоні визвольної боротьби.

— Євген Маланюк готує до друку першу книгу віршів — „Гербарій“.

— Борис Базилевич виготовив до друку перший збірник поезій „Гала“, що обіймає 1920—1922 р.р.

— М. Селегій працює над інсценізацією „Поза межами болю“—Тураєвського.

ТИЧИНА — ХОРИЙ.

Нас повідомляють що „Комітет допомоги Голодній Україні“ звернувся до Уряду радянської України з пропозицією допомоги терпячому на сухоти поетові Павлові Тичині. У відповідь одержано:—Тичина не потребує жадної помочи, понеже ним спеціально опікується Наркомадрав...?

СПОВІДЬ АРХИПЕНКА.

В числі третьому „Вещі“ (Берлін 1922) серед мистців, що подали відповідь на анкету в справі сучасного пластичного мистецтва звертає на себе увагу докладне „credo“ скульптора Олександра Архипенка. (В українському перекладі подано в числі 154 „Громадського Вістника“—статья п. Голубця).

„СОНЦЕЦВІТ“.—

Літературно-мистецькій альманах вийшов в друку.

Уміщено поезії таких авторів: П. Тяненка, М. Обідного, Є. Іваненка, М. Ковальського, Ю. Липи, Наталки Левицької, Б. Лисянського та малюнки П. Ковжуня.

Адреса: Львів, уліця Св. Марка ч. 20.
О. Навроцький

На літературний фонд „ВЕСЕЛКИ“ до дня 1-вересня зложили: Ю. Ш. — 2,100. С. Т. — 15,000 В. 350; Андрушевський—4,580; Ю. Ульниченко—500 К. Поліщук 500.

Разом—26,030 м. польських.

ПОЧТОВА СКРИНЬКА.

Л Ь В І В.

О. П. Чому ж не надсилаєте? З наступного числа журнал відведе місце для перекладів з світової поезії.

П Р А Г А.

Юрію Дараганові і М. Гриві. „Веселка“ турбується Вашим здоров'ям і працездатністю. Чекаємо творів в 410. Познайомте п. Олега Колодія з „Веселкою“ і нашим бажанням.

Відповідальний Редактор:

Ф. Крушинський.

Видає і редагує колегія:

Ф. Крушинський, І. Зубенко, А. Коршнівський,
М. Селегій, Е. Маланюк і А. Падоліст.

Газетний і книжний кіоск Літ.-Арт. Т-ва

„ВЕ С Е Л К А“

Каліш, табор інтернованих ч. 10.

Українська, польська й російська преса.

УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ ПО НОМІНАЛЬНИХ ЦІНАХ.

Комплекти таборових видань: 2 дивізії, 3 дивізії, 4 див., 6 див., „Громади старшин“, та „Брацтва св. Покрови“.

Особи, що виписують усі зазначені комплекти таб. видань, не платять за пересилку.

Літерат.-Арт. Т-во „Веселка“.

Приймає замовлення на редагування, коректуру й переклади на українську мову різних літературних і наукових творів.

УМОВИ ПОЛАГОДЖУЄ ПРЕЗИДІЯ
ТОВАРИСТВА.

Адреса: Каліш, табор интерн. ч. 10.
Літер.-арт. т-во „Веселка“.

У М О В И П Е Р Е Д П Л А Т И:

Окреме число	— — — — —	300 к.
„ „ „ з пересилкою	— — —	350 к.
За кордон	— — — — —	700 к.

На гуртові заповнення знижки 20 відс.

